

บทที่ 4

ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง
กำนันผู้ใหญ่บ้านต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นไปอย่างถูกต้อง จึงได้กำหนด
ระเบียบวิธีการศึกษาไว้ ดังนี้

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยใน 2 วิธี
ประกอบกันคือ

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็น
การศึกษาหาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ระเบียบ กฎหมาย คำสั่ง หนังสือสั่งการ
วารสาร บทความ รวมทั้งเอกสารวิจัย รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์
ของบุคคลจากสถาบันการศึกษาของรัฐและหน่วยราชการ โดยค้นคว้าข้อมูลตั้ง
กล่าวจากสถานที่แหล่งข้อมูล ได้แก่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการ
ปกครอง ห้องสมุดกรมการปกครอง ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น

2. การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) หรือการวิจัย
ภาคสนาม (field research) เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม
(questionnaires) กำนันผู้ใหญ่บ้านและการสัมภาษณ์ (interview)
ข้าราชการฝ่ายปกครอง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายอำเภอ

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ
ฝ่ายปกครอง คือผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัดและนายอำเภอ

2. การสุ่มตัวอย่างโดยการศึกษาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรง

ตำแหน่งอยู่ในปัจจุบันในภาคต่าง ๆ ของประเทศภาคละ 1 จังหวัด เพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณการเดินทาง และระยะเวลาในการศึกษาจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างภาคละ 1 จังหวัดเท่านั้น โดยกำหนดการศึกษากำหนด และผู้ใหญ่นำให้ครอบคลุมผู้ที่ดำรงตำแหน่งก่อนและหลังวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2535 สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดให้ศึกษาข้อมูลจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือคือจังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือจังหวัดนครราชสีมา ภาคกลางคือจังหวัดปทุมธานี และภาคใต้คือจังหวัดสงขลา จังหวัดละ 1 อำเภอ สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกจังหวัดดังกล่าวเป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากจังหวัดดังกล่าวเป็นจังหวัดใหญ่ ในแต่ละภาคมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นจำนวนมาก จึงมีโอกาที่ผู้ศึกษาจะแจกแบบสอบถามได้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่หลากหลายอันเป็นประโยชน์ต่อความน่าเชื่อถือในการศึกษาครั้งนี้

เนื่องจากจังหวัดที่ใช้เป็นจังหวัดกลุ่มตัวอย่าง คือ จังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา ปทุมธานี และจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยอำเภอเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถทำการสุ่มตัวอย่างได้ครบทุกอำเภอของแต่ละจังหวัด ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลมีความเป็นไปได้ มีความเที่ยงตรง เชื่อมั่น น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการจับฉลาก (lotary method) ให้เหลือเพียงจังหวัดละ 1 อำเภอ ปรากฏผลการจับฉลากตามตาราง ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มตัวอย่าง	จังหวัด	ข้อมูล			ผลการจับฉลาก		
		อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
ภาคเหนือ	เชียงใหม่	21/2	199	1,755	พร้าว	11	100
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	24/1	281	3,186	เมืองฯ	23	213
ภาคกลาง	ปทุมธานี	7	60	529	คลอง หลวง	7	106
ภาคใต้	สงขลา	14/2	126	979	หาดใหญ่	13	95

ที่มา : สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง . คู่มือสถิติตำบลหมู่บ้าน
ประจำปี 2537. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2537

นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาโดยสัมภาษณ์ข้าราชการฝ่ายปกครองซึ่งได้
แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายอำเภอ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างภาค
ละ 1 จังหวัด ๆ ละ 3 คน (ผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด และนายอำเภอ)
รวม 4 ภาค จำนวน 12 คน เพื่อจะได้นำข้อมูลความคิดเห็นของข้าราชการฝ่าย
ปกครองดังกล่าวมาประมวลเข้ากับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นผู้หมู่บ้าน
เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษากำหนด การสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากฎหมายและ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ กำหนดขอบเขตของเนื้อหา ในการสร้างแบบสอบถาม ทั่วครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ

2. สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์ 1 ชุดและขอความช่วยเหลือจากข้าราชการกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนแก้ไขข้อผิดพลาด หลังจากนั้นได้ขอความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขจนได้แบบสอบถามที่ สมบูรณ์ ซึ่งแบบสอบถามดังกล่าวมี 2 ส่วนคือ

2.1 แบบสอบถามกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ การเริ่ม ดำรงตำแหน่ง อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง รายได้ต่อเดือน และอาชีพหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การเริ่มดำรงตำแหน่ง แบ่งเป็น ก่อนวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2535 และ หลังวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2535

2) อายุ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือน้อยกว่า 35 ปี 36-45 ปี และ 46-60 ปี

3) ตำแหน่ง แบ่งเป็น 2 ระดับคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

4) ระดับการศึกษา (ให้ระบุจำนวนจริง) ในชั้นพิสูจน์ สมมติฐาน แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ต่ำกว่า ป.6 ป.6 หรือเทียบเท่า ม.3 หรือเทียบเท่า ม.6, ปวช.หรือเทียบเท่า อนุปริญญา, ปวส หรือเทียบเท่า และ ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

5) ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง (ให้ระบุจำนวนจริง) ในชั้นพิสูจน์สมมติฐานแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ น้อยกว่า 1 ปี 1-5 ปี 6-10 ปี 11-20 ปี และ 20 ปีขึ้นไป

6) ระดับรายได้ต่อเดือน (ให้ระบุจำนวนจริง) ในชั้น
พิสูจน์สมมติฐาน แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ต่ำกว่า 3,000 บาท 3,000-7,000 บาท
7,001-12,000 บาท และมากกว่า 12,000 บาท

7) อาชีพหลัก ในชั้นพิสูจน์สมมติฐาน แบ่งเป็น 4 ระดับ
คือ เกษตรกรรม (ทำนา, ทำไร่, ทำสวน) ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว (รวมถึงการให้
เช่าที่ดิน) และอื่น ๆ

ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและความเห็นต่อประสิทธิภาพและความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่
กำนันผู้ใหญ่บ้าน วัตถุประสงค์ประเมินคำตอบตามแนวของไลเคิร์ต (likert
scale) ซึ่งมีระดับประมาณค่าแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (เครือวัลย์ ลิมปิยะศรีสกุล,
2530 : 201) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย
เห็นด้วยอย่างยิ่ง วัตถุประสงค์การให้คะแนนดังนี้

ลักษณะคำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
เชิงบวก	5	4	3	2	1
เชิงลบ	1	2	3	4	5

สำหรับคำถามในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 แบ่งเป็น 4 ประเด็นหลักที่
ดำเนินการศึกษาดังนี้

1. ประเด็นการปฏิบัติงานตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อคือ ข้อคำถามที่ 1-7
2. ประเด็นการปฏิบัติงานในบทบาทผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วยคำถาม
7 ข้อคือ ข้อคำถามที่ 8-14
3. ประเด็นการปฏิบัติงานด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยข้อ
คำถาม 7 ข้อคือ ข้อคำถามที่ 15-21

4. ประเด็นความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพและความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อคือข้อคำถามที่ 1-10

อนึ่ง ในขั้นการพิสูจน์สมมติฐานได้นำประเด็นทั้ง 4 มาคิดคำนวณค่าคะแนนรวมในประเด็นต่าง ๆ โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต สามารถแบ่งคะแนนไว้ 3 ช่วงคือ มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับสูง มีคะแนน 26-35 คะแนน มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง มีคะแนน 17-25 คะแนน มีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับต่ำ มีคะแนน 7-16 คะแนน

หมายเหตุ การหาค่ามัชฌิมเลขคณิต เพื่อแบ่งช่วงระดับคะแนนในส่วนที่ 2 และ ส่วนที่ 3 มีวิธีการคำนวณดังนี้

$$\text{ความกว้างของช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนกลุ่ม}}$$

2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัด, ปลัดจังหวัดและนายอำเภอ แบ่งข้อคำถามเป็น 2 ส่วน คือ ความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ดำรงตำแหน่งแบบกำหนดวาระ และไม่กำหนดวาระในประเด็นต่าง ๆ คือ ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน บทบาทผู้นำท้องถิ่น การนำนโยบายปฏิบัติ โครงสร้างการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการสนองความต้องการบริการสาธารณะ

การตรวจสอบแบบสอบถาม (การทดสอบแบบสอบถาม)

เพื่อให้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ซึ่งได้แก่แบบสอบถามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านความเที่ยงตรง (validity) ความเชื่อมั่น (reliability) การตั้งคำถามหรือการใช้ถ้อยคำ (ภาษา) ให้ผู้ตอบมีความเข้าใจในเนื้อหาคำถามเป็นไปทางนองเดียวกันไม่กำกวม ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (ทดสอบ) (pre-test) กับกำนันผู้ใหญ่บ้านที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2538 จำนวน 50 ชุด และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา

ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งปรากฏว่า แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะนำแบบสอบถามใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเริ่มดำรงตำแหน่ง อายุ ตำแหน่ง ระดับศึกษา อาชีพหลัก ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งและรายได้

2. ตัวแปรตาม ในที่นี้หมายถึง การเริ่มดำรงตำแหน่งและการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 4 ประเด็นคือ

2.1 การปฏิบัติงานตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

2.2 การปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำท้องถิ่น

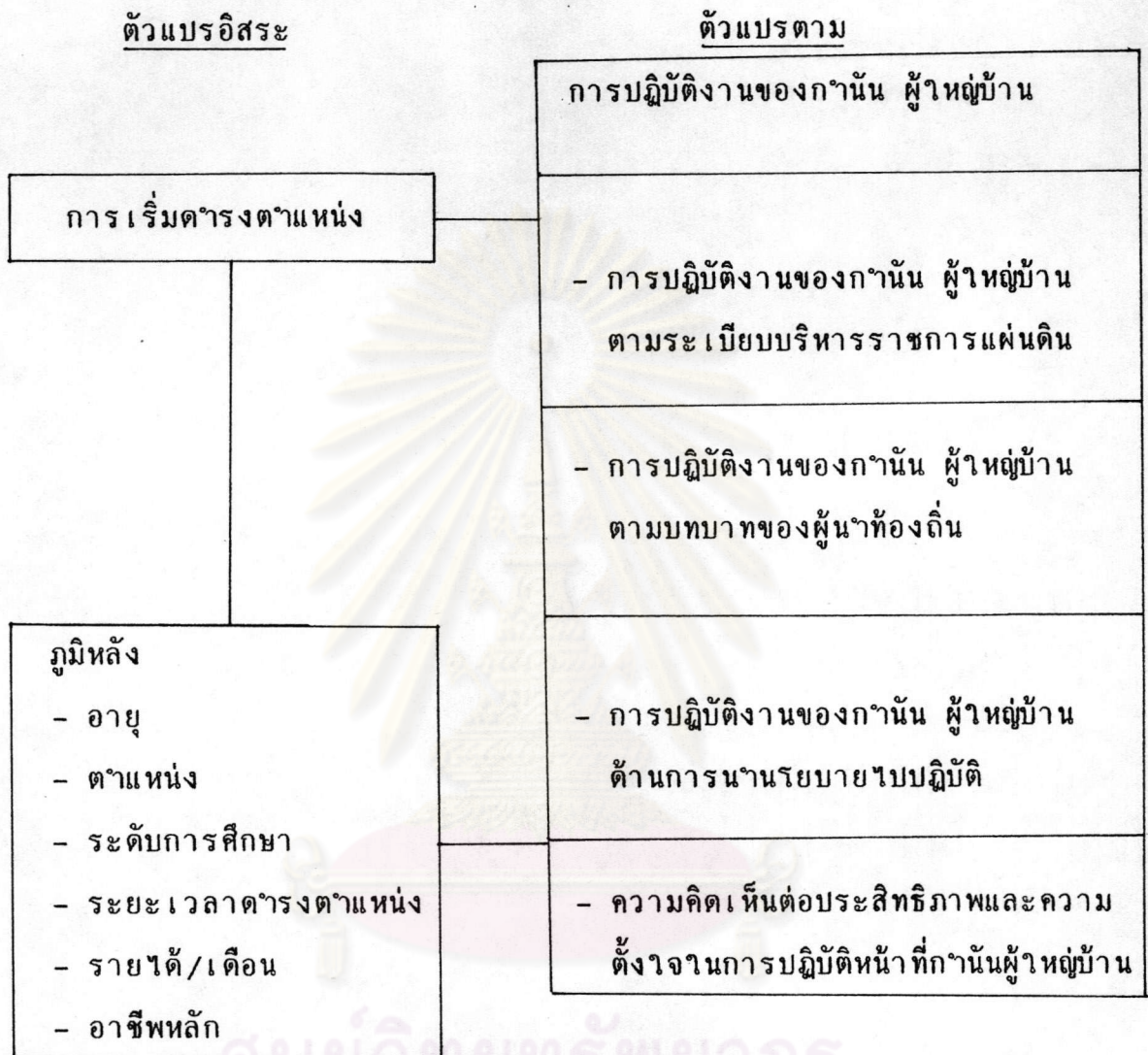
2.3 การปฏิบัติงานด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.4 ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพและความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

จากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ร่างแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาอันได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทางไปรษณีย์ โดยขอชื่อที่อยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามคืนมายังผู้ศึกษา โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 1 เดือนหลังจากได้แบบสอบถามคืนมาแล้ว ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

คัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ วิเคราะห์ค่าสถิติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละประกอบตารางและความเรียง
2. ข้อมูลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร (hypothesis testing) เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน โดยใช้หลักสถิติการทดสอบค่า ๒ค-สแควร์ (chi - square) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบตามเรียง

สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณค่า ๒ค-สแควร์ มีดังนี้

$$X^2 = \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

โดย X^2 = ค่า ๒ค-สแควร์

O_{ij} = ความถี่หรือข้อมูลที่ได้อมา ซึ่งตกอยู่ในช่วงที่ตรงกับแถวตอนที่ i และแถวตั้งที่ j

E_{ij} = ค่าความถี่หรือข้อมูลที่คาดว่าจะเป็น (expected) วัตถุประสงค์ ซึ่งตกอยู่ในช่องที่ตรงกับแถวตอนที่ i และ แถวตั้งที่ j ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

E_{ij} = $\frac{\text{ยอดรวมแถวตอนที่ } i \times \text{ยอดรวมแถวตั้งที่ } j}{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด}}$

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย